

הצעת פתרון- בחינת הבגרות באזרחות

חורף 2014- שאלון 175; מבחני משנה 34204

הצעת פתרון הבחינה באזרחות נכתבה על-ידי צוות מורי האזרחות בבתי הספר של קידום

הפתרונות המופיעים בהצעת פתרון זו מובאים בתמצות בלבד. יש לפרט ולהרחיב כל אחד מהם בהתאם לדרישות הבחינה.

פרק ראשון

שאלה מספר 1:

א.

ציין: הגישה הליברלית

הצג: תפיסה המעמידה את הפרט במרכז ומתמקדת במתן חרות לאזרחים. התערבות המדינה בחיי האזרחים היא מינימלית, ועקרון השוויון מתקיים בתחום הפוליטי-משפטי ובתחום זכויות האזרח בלבד. כלומר השוויון נותן את האפשרות לכל האזרחים לשפר את חייהם באמצעות מימוש עצמי ולא על ידי התערבותה של המדינה. גישה זו מדגישה את נושא זכויות הפרט(הזכות לכבוד ולפרטיות, הזכות להליך משפטי הוגן, זכות הקניין ועוד) ואת חירויות הפרט(חופש ביטוי, חופש התאגדות וכד'). על פי התפיסה הדמוקרטית-ליברלית תפקידה של המדינה הוא לשרת את האזרח ולהגן על חירותו, והשלטון עצמו מוגבל באמצעים שונים דוגמת חוקה, בכדי שלא יתפתה לפגוע בזכויותיהם וחירותם של הפרטים.

הסבר: באירוע שלפנינו ממשלת ישראל מצמצמת את העורבותה בתחומי הכלכלה והחברה על מנת לאפשר תחרות חופשית בתחומי הכלכלה: "...ממשלת ישראל חתמה על הסכם תעופה בין לאומי חדש, שנועד לצמצם את מעורבות הממשלה בתחום התעופה, ולאפשר לחברות זרות להתמודד מול חברות התעופה הישראליות..." צמצום מעורבות בתחומי הכלכלה והגברת התחרות הם מיסודותיה של הגישה הליברלית.

ציין: הזכות לחיים ולביטחון

הצג: הזכות של אדם לחיים ולהגנה מפני כל פגיעה פיזית או איום בפגיעה פיזית. חובתה של המדינה להגן על חייהם וביטחונם של כל בני האדם החיים בה.

הסבר: נציגי חברות התעופה באירוע שלפנינו חששו שהורדת מחירי הכרטיסים תפגע ביכולתן להעניק שירותי ביטחון ואבטחה לנוסעיהן. "לטענתם חלק ניכר מן המחיר של כרטיסי הטיסה נובע מן העלות של שירותי האבטחה והשמירה שהן מעניקות לנוסעים, לפי ההסכם הן יאלצו לצמצם מתן שירותים אלה, ובכך לפגוע בנוסעים...".
פגיעה בשירותי האבטחה ובשמירה בשדות התעופה תקשה על החברות לספק ביטחון ובכך תיפגע הזכות לחיים ולביטחון.

שאלה מספר 2:**ציין: התנאי שנפגע הוא ריבונות**

הצג: עצמאות, כלומר המדינה חופשית להחליט כיצד לנהל את ענייני הפנים והחוץ שלה, להטיל מרות בענייני פנים ולפעול בחופשיות כלפי חוץ.

הסבר: העובדה שבריטניה מנהלת את מדיניות החוץ של גיברלטר באירוע שלפנינו פוגעת ביכולתה לפעול בחופשיות כלפי חוץ ובכך נפגעת ריבונותה: "...בחצי האי גיברלטר הסמוך לספרד חיים כשלושים אלף תושבים. יש להם פרלמנט וממשלה משלהם, אך בריטניה אחראית להגנת האי, והיא מנהלת את מדיניות החוץ שלו.."

ציין: חופש העיסוק

הצג: חירותו של אדם לבחור לו מקצוע ומקום עבודה. אין למנוע מאדם למצוא את פרנסתו במקצוע, במקום ובדרך הרצויים לו.

הסבר: לטענת דייגים ספרדים המתגוררים סמוך לאי גיברלטר נמנעה מספינות הדיג שלהם להתקרב לאזור ולדוג דגים למחייתם. בכך שהם לא יכולים לדוג כפי שהורגלו בעבר נפגעה

זכותם לעיסוק. "...לטענת דייגים ספרדים, בכך נמנעה מספינות הדיג שלהם האפשרות להתקרב לאזור ולדוג דגים למחייתם, כפי שעשו הדייגים בעבר..."

פרק שני

שאלה מספר 3:

חירות המצפון-חירותו של כל אדם להחזיק בדעות מסוימות, בעיקר בתחום המוסר. זכותו של אדם לסרב לעשות מעשים הנוגדים את צו מצפונו.

שאלה מספר 4:

כל שר אחראי בפני הכנסת לכל המעשים והמחדלים שנעשו בתחום משרדו, גם אם לא ידע עליהם וגם אם נעשו בניגוד להוראותיו. אחריות השר היא גם כלפי הכנסת, הוא חייב למסור לכנסת הסברים על פעילות משרדו והוא נתון לביקורת הכנסת וגם כלפי ראש הממשלה. הדבר מבטא את עליונות הכנסת על הממשלה ואת עקרון הפרדת הרשויות והגבלת השלטון.

שאלה מספר 5:

עבריינות שלטונית: אנשי ציבור המפירים את החוק בזמן כהונתם תוך ניצול מעמדם לטובת ציבור מסוים או אף לטובת המדינה. דוגמא: שר הלוקח כספים ממשרדו ומעביר למוסדות של מפלגתו.

שאלה מספר 6:

ועדת חקירה מוקמת לשם חקירת עניין בעל חשיבות ציבורית על פי החלטת הממשלה. לוועדת חקירה סמכויות רבות, כמו:

1. לגבות עדויות, מסמכים וכל מידע שקשור לנושא החקירה.
2. להגיש דין וחשבון לממשלה, אשר בו מנוסחות המלצות. למרות שהחלטותיה לא מחייבות מקובל לראות בהמלצותיה השפעה רבה על הדרג הפוליטי.

שאלה מספר 7:

כל יהודי מקבל אוטומטית אזרחות ישראלית, אם הוא עלה לישראל מכוח חוק השבות והביע את רצונו להשתקע בה. מטרתו של החוק הייתה להבטיח שמדינת ישראל תהייה מדינה יהודית בעלת רוב יהודי. חוק השבות: יהודים וגם לבני זוגם שאינם יהודים עד לדור שלישי-הורים, ילדים, נכדים ובני זוגם.

שאלה מספר 8:

סוב – יודיצה – איסור פרסום ועיסוק בפומבי בכל נושא שנדון בבית משפט **באותו זמן**. מטרת העיקרון למנוע התערבות ולחץ מצד התקשורת והאזרחים על השופט כדי לאפשר לו לשפוט בצורה אובייקטיבית. כיום בוטל בחלקו האיסור, וניתן לפרסם מידע על נושא שנדון בבית משפט, אך בלי לנקוט עמדה. עדיין יש איסור לצלם בתוך אולם בית המשפט כדי לא להשפיע על החלטת השופט. בעקרון הפרדת הרשויות השלטון מתחלק לשלוש רשויות: רשות מחוקקת, רשות מבצעת, רשות שופטת. הרשויות קשורות זו בזו בהתאם לחוק ומתקיימים ביניהן יחסי איזון, ריסון ובקרה.

מנגנון הפרדת הרשויות מגביל את השלטון: מונע את ריכוז הכוח השלטוני במוקד אחד, מאפשר לרשויות לפקח ולבקר זו את זו, מאפשר מינהל תקין ושמירה על זכויות אדם ואזרח. הן עקרון הפרדת הרשויות והן עקרון הסוביודיצה מבטיחים את אי תלותה של הרשות השופטת, ובכך מבטיחים הגנה על זכויותיו של אדם, בין היתר הזכות להליך משפטי הוגן.

שאלה מספר 9:

על פי עקרון שלטון העם: העם, כלומר כלל האזרחים, הוא מקור כל סמכות חוקית בדמוקרטיה. בהכרזת העצמאות ישנה התייחסות לריבונות העם בעובדה שהוכרז על מוסדות שלטון זמניים ועל פנייה לעם כריבון באמצעות הכרזה על בחירות וחילופי שלטון: "ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה..".

שאלה מספר 10:

סטטוס קוו-מערכת כללים שנקבעו במשא ומתן, שאין להם מעמד של חוק. מושג שנעשה בו שימוש להגדרת היחסים בין דתיים לילונים בישראל. ראשיתו ערב הקמת המדינה, כשראשי היישוב הבטיחו לנציגי הציבור החרדי כי במדינה שתוקם יישמר המצב הקיים בארבעה תחומים: נישואין וגירושין, שבת, כשרות וחינוך. רקע להסדר: חילוקי דעות בין הציבור החילוני לציבור הדתי היו קיימים עוד מלפני קום המדינה. חילוקי הדעות נוצרו סביב הגדרת אופייה היהודי של המדינה ובאשר למעמד הדת היהודית בחקיקה. בשנת 1947 (ערב הקמת המדינה) הושג הסדר הידוע בשם סטטוס-קוו. לפי הסדר זה, מעמד הדת במדינת ישראל יוסדר על פי המתכונת שהייתה קיימת בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי. להלן פירוט הנושאים עליהם הוסכם בהסדר (ראשי התיבות נשכ"ח):

נישואין וגירושין- נקבע כי יערכו על-פי ההלכה היהודית בלבד.

שבת- נקבע איסור עבודה בשבת במוסדות הממלכתיים וכן בקרב היהודים בכלל. כשרות- הובטחה שמירת הכשרות בכל המוסדות הממלכתיים.

חינוך- נשמרו מסגרות חינוך נפרדות לזרמים השונים ביהדות. לדוגמה חינוך נפרד לזרם החרדי של אגודת ישראל.

חשיבות הסדר הסטטוס קוו- הסדר זה מאפשר לקבוצות (היהודיות) השונות במדינה לחיות ביחד למרות חילוקי הדעות בנושאי יחסי דת ומדינה. הסטטוס קוו הוא הסדר – לא חוק! קיימים מצבים בהם הסדר הסטטוס אינו אפשרי. זאת משום שהתנאים במדינה משתנים מתקופה לתקופה, הן מבחינה חברתית והן מבחינה פוליטית.

עריית ת"א נתבקשה לסגור בתי עסק הפועלים בשבת מתוך כוונה לכבד את הציבור הדתי החי במקום כחלק מהסכם הסטטוס קוו שהוא פשרה בין הציבור החילוני לדתי על מנת לקיים חיים משותפים.

שאלה מספר 11:

מדינת היהודים- מדינה חילונית ודמוקרטית שתרכז בתוכה את כל היהודים, בעלת זהות לאומית אתנית בדגש על רוב דמוגרפי יהודי.

לכותב הקטע חשוב לחיות במדינה שדמותה ואופייה יקבעו על ידי הרוב היהודי במדינת ישראל. לטענתו הרוב היהודי במדינה יהיה מעוניין לשמור על ציבונה היהודי והדמוקרטי

שאלה מספר 12:

זכויות חברתיות- זכויות שהמדינה מעניקה לאזרחיה בתחומים שונים כדי להבטיח לכל אדם תנאי חיים סבירים.

כותב הקטע מציין כי על המדינה לדאוג לזכויות עובדים ותנאי תעסוקה. במסגרתן העובדים זכאים ליום מנוחה ביום השבת, שכר ראוי, שעות עבודה בהתאם לחוק ולשמירה על שאר זכויותיהם.

שאלה מספר 16:

ציין: מדיניות הבחנה

הצג: הענקת יחס שונה לאנשים השונים זה מזה ביכולתם ובצרכיהם כאשר השוני רלוונטי לעניין.

הסבר: הצעת החוק מבחינה בין אזרחים רגילים לבין אזרחים המקבלים קצבה מהביטוח הלאומי. אלו אנשים השונים ביכולתם הכלכלית משאר אזרחי המדינה ולכן השונות שלהם מצדיקה נסיגה מהשוויון. התשלום המוזל עבור צריכת מים תקל עליהם מהבחינה הכלכלית.

שאלה מספר 17:

ציין: חופש הביטוי.

הצג: זכותו של אדם להביע את עצמו, את אמונותיו דעותיו בגלוי.

הסבר: הצעת החוק עלולה לפגוע בחופש הביטוי היהודי והמוסלמי במחוז בקנדה. יהודים לא יוכלו לענוד מגן דוד ולכבוש כיפה. מוסלמיות לא יוכלו ללכת עם רעלה.

או

ציין: הזכות לחופש הדת

הצג: זכותו של אדם לקיים פולחן של דת מסוימת, להשתייך אליה ולפעול על פי מצוותיה ומנהגיה.

הסבר: הצעת החוק במחוז בקנדה עלולה לפגוע באמונה הדתית של יהודים ומוסלמים. זכותו של כל אדם לבחור את דתו ולפעול על פי חוקיה. ביהדות חובה דתית ללכת עם כיפה לראשו של גבר יהודי.

שאלה מספר 18:

ציין: עיקרון הכרעת הרוב.

הצג: הכרעות דמוקרטיות מתקבלות על פי דעתם של רוב המשתתפים בקבלת ההחלטה. הכרעת הרוב לא יכולה לפגוע בזכויות אדם, אזרח ומיעוט.

הסבר: ממשלת ישראל קיימה הצבעת ממשלה על הארכת שיעון הקיץ שאושרה בדעת רוב חבריה. כמעט כל שרי הממשלה הצביעו בעד החוק מלבד שר אחד.

שאלה מספר 19:

הטענה: אני תומך ברעיון שעל המדינה לממן בנייה של דירות להשכרה.

1. הזכות לדיור- לכל אדם במדינה זכות לקורת גג ולמגורים נאותים. לדעתי, לא יתכן שיהיו אזרחים במדינה שלא יוכלו לשכור דירות משום שכר הדיור הגבוה בארצנו. על המדינה לדאוג לכל אזרחיה לדיור בר השגה.
2. הגישה הסוציאל דמוקרטית- לדעתי כאשר יש פערים כלכלים משמעותיים בין אזרחי המדינה חובתה של המדינה להתערב בכלכלה. למדינה מגוון כלים העומדים לרשותה בתחום הדיור, שאחד מהם הוא מימון בניה להשכרה במחיר נמוך.

הטענה: אני מתנגד לרעיון שעל המדינה לממן בנייה של דירות להשכרה

1. הזכות לקניין- במדינה יש קבוצות אוכלוסייה רבות שהשקיעו את מיטב כספם ורכשו דירות להשקעה. אם המדינה תתערב בשוק הדיור להשכרה המחירים ירדו ואותם אנשים יפגעו כלכלי.
2. הגישה הליברלית- במדינה יש להנהיג שוק חופשי. על המדינה להשתדל לא להתערב בכלכלה. "כוחות השוק" אמורים לאזן את הכלכלה והדיור באופן טבעי. המדינה לא צריכה לדאוג לצמצם פערים במדינה ועליה לתת ביטוי מרכזי לזכות לחירות הקניין.